

رابطه هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان

پردیس مرادی^۱، فرزانه قربان پور احمدسرگورابی^۲، سحر نوجوان^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، گروه پزشکی، واحد بوکان، دانشگاه آزاد اسلامی، بوکان، ایران

۲- کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی رحمان رامسر، مازندران، ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، گروه پزشکی، واحد بوکان، دانشگاه آزاد اسلامی، بوکان، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان بود. پژوهش حاضر از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان می باشد که در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ در حال تحصیل بودند. از این تعداد ۱۵۰ نفر بصورت نمونه گیری غیر احتمالی در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه های استاندارد هوش معنوی کینگ (SISRI) و پرسشنامه رضایت از زندگی داینر و همکاران (SWLS) (۱۹۸۵) استفاده شد. تحلیل داده ها با استفاده از آزمون های آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون های تی و آنالیز واریانس با نرم افزار SPSS21 انجام شد. یافته های تحقیق نشان داد که بین هوش معنوی و رضایت از زندگی رابطه آماری معناداری وجود دارد. سطح معناداری پایین تر از ۰/۰۵ می باشد (Sig = ۰/۰۲). همچنین میزان هوش معنوی بر حسب تاهل و میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت در میان دانشجویان متفاوت بود.

واژگان کلیدی: هوش، هوش معنوی، رضایت از زندگی، دانشجویان

مقدمه

هوش معنوی پیش بینی کننده عمده ای برای شاخص های بهزیستی روانی از جمله رضایت از زندگی و عملکرد بین فردی محسوب می شوند (اکسترمررا و فرناندز^۱، ۲۰۰۵). به نظر می رسد که هوش معنوی شاخص خوبی برای معنی زندگی باشند. در واقع از آغاز مطالعه ی هوش، غالباً بر جنبه های شناختی آن نظیر حافظه، حل مساله و تفکر تأکید شده است، در حالی که امروز، نه تنها جنبه های غیر شناختی هوش یعنی تواناییهای عاطفی، هی جهانی، شخصیتی و اجتماعی بیز مورد توجه فرار میگیرند، بلکه به جنبه های شناختی هوش در پیش بینی توانایی فرد برای موفقیت و سازگاری در زندگی نیز توجه می شود (ونگ و لاوا^۲، ۲۰۰۲).

و کسلر^۳ هوش را شامل تواناییهای فرد برای یک اقدام هدفمندانه، تفکر منطقی، و برخورد مؤثر با محیط تعریف کرد (حق شناس و همکاران، ۱۳۸۹). گاردنر^۴ هوش را مجموعه ای از تواناییهایی می داند که برای حل مسئله و ایجاد محصولات جدیدی که در یک فرهنگ ارزشمند تلقی می شوند، به کار می رود. از نظر وی انواع نه گانه هوش عبارتند از: هوش زبانی، موسیقایی، منطقی - ریاضی، فضایی، بدنی - حرکتی، هوش های فردی، هوش طبیعی و هوش وجودی که شامل ظرفیت مطرح کردن سؤالات وجودی است. آماران معتقد است هوش معنوی شامل حس معنا و داشتن مأموریت در زندگی، حس تقدیس در زندگی، درک متعادل از ارزش ماده و معتقد به بهتر شدن دنیا می شود (غباری و همکاران، ۱۳۸۶).

یکی از ابعاد مهم هوش، هوش معنوی می باشد. هوش معنوی سازه معنویت و هوش را درون یک سازه جدید ترکیب می کند و به عنوان ظرفیت تعریف شده است انسان برای پرسیدن سوالات نهایی درباره معنای زندگی و تجربیات همزمان و ارتباط یکپارچه بین ما و دنیایی که در آن زندگی می کنیم (باقری و همکاران، ۱۳۹۰). هوش معنوی نوعی از هوش است که با استفاده از آن افراد قادر می شوند تا فعالیت های خود را در مسیری عمیق و معنادار هدایت کنند. به کارگیری الگوهای معنوی و دینی در زندگی روزمره بشر می تواند موجب افزایش سازگاری و بهزیستی شود (ضمیری نژاد و همکاران، ۱۳۹۲). ولمن هوش معنوی را به عنوان ظرفیت انسان برای پرسیدن سوالات غایی در باره زندگی و تجارب همزمان و ارتباط هر یک از ما با دنیایی که در آن زندگی میکنیم تعریف می کند (ولمن^۵، ۲۰۰۱). نازل نیز هوش معنوی را به عنوان توانایی نزدیک شدن به توانایی های معنوی و منبعی برای شناخت بهتر، کشف معنی و تحلیل وجودی، معنویت و رفتارهای عملی تعریف می کند (نازل^۶، ۲۰۰۴).

راهبردهای مقابله و تکنیک های حل مشکل با استفاده از معنویت، کاربردهای سازگاران هوش معنوی هستند. این ارتباط غیر مستقیم است و هوش معنوی به عنوان یک میانجی در ارتباطات نقش دارد. هوش معنوی در سلامت روانی و جسمی تاثیر دارد. همچنین به افراد کمک می کند تا خود با ثباتی داشته و نگرانی ها و اضطراب ها را بتوان کاهش داده و بطور

1. Extremera & Fernandez

2. Wong & Low

3. Wechsler

4. Gardner

5. Wolman

6. Nasel

عمیق تر با دیگران ارتباط برقرار نمایند (رئسی و همکاران، ۱۳۹۱). احساس بهزیستی یا رضایت از زندگی یکی از ویژگی های مهم روانی است که فرد واجد سلامت می بایست از آن برخوردار باشد. رضایت از زندگی مفهومی پایدار و فراگیر است که احساس و نظر کلی مردم یک جامعه را نسبت به جهانی که در آن زندگی می کنند منعکس می کند رضایت از زندگی را به عنوان نشانه ای بارز از سازگاری موفقیت آمیز فرد با تغییر در موقعیت های گوناگون زندگی تعریف می کنند (داینر^۷ و همکاران، ۱۹۹۹). رضایت از زندگی به نتایج حاصل از مقایسه ی اهداف دست یافته با اهداف آرمانی اشاره دارد. به طور کلی رضایت از زندگی شامل تمام گستره و ابعاد زندگی می باشد. در این تعریف، رضایت از زندگی به معنای رضایت از یک موقعیت خاصی نیست بلکه به معنای رضایت از تمامی تجارب زندگی می باشد. در حقیقت رضایت از زندگی به یک بهزیستی در تمام جنبه های زندگی (اجتماعی، اخلاقی و غیره) اشاره دارد (ارسلان و همکاران، ۲۰۱۰). رضایت از زندگی در دو منظر ذهنی و عینی تصور شده است. رضایت از زندگی از منظر عینی بر کنترل بر روی شرایط بیرونی مانند سطح درآمد، شبکه های ارتباطی با دوستان، کیفیت زندگی و دسترسی به خدمات سلامت متمرکز است و از منظر درونی به قضاوت درونی اشخاصی در مورد کیفیت تمام جوانب زندگی شان ارجاع داده می شود که شامل ادراک شخصی از رضایت از زندگی (رضایت از دوستان، خانواده و محیط زندگی)، گزارشی های شخصی در مورد سلامت جسمی (سلامتی ادراک شده و تعداد روزهایی که شخصی از نظر سلامت جسمانی و روانی ضعیف است) می باشد (هابنر^۸، ۲۰۰۴). چنین به نظر می رسد که مردم جهان، امروزه بیش از پیش به معنویت و مسائل معنوی گرایش دارند و روان شناسان و روان پزشکان نیز به طور روز افزون در می یابند که استفاده از روش های سنتی و ساده، برای درمان اختلالات روانی کافی نیست (وست^۹، ۲۰۰۴).

بنابراین اهمیت و ضرورت طرح موضوع معنویت، به ویژه هوش معنوی، از جهات مختلف در عصر جدید احساس می شود. یکی از این ضرورتها در عرصه ی انسان شناسی توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان، به ویژه کارشناسان سازمان جهانی بهداشت است که اخیراً انسان را موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی تعریف می کند. ضرورت دیگر طرح این موضوع ظهور دوباره ی کشش معنوی و نیز جستجوی درک روشنتری از ایمان و کاربرد آن در زندگی روزانه است. پژوهش درباره معنویت، امروزه در رشته های متنوع از قبیل پزشکی، روانشناسی، عصب شناسی و علوم شناختی در حال پیشرفت است. در راستای این جهتگیری معنوی و به موازات بررسی رابطه بین دین و معنویت، مؤلفه روان شناختی هوش معنوی مطرح شده است (سهرابی، ۱۳۸۵).

رئسی و همکاران (۱۳۹۲) تحقیق تحت عنوان ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام دادند. در این مطالعه توصیفی تحلیلی ۳۵۳ دانشجوی رشته های پرستاری، مامایی و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم در سال ۹۱-۹۰ به روش نمونه گیری سرشماری شرکت کردند. پرسشنامه های مورد استفاده شامل پرسشنامه ی هوش معنوی علی بدیع و شادکامی آکسفورد بود. داده ها با استفاده از آزمون های تی، آنالیز واریانس

7. Diner

8. Huebner

9. West

و آزمون همبستگی پرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های تحقیق نشان می دهد هوش معنوی بالاتر با شادکامی بیشتر و پیشرفت تحصیلی دانشجویان همراه بود. به نظر می رسد ارتقای هوش معنوی باعث داشتن یک روحیه شاد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی و در نتیجه بهبود کیفیت مراقبت از بیمارانشان می شود.

فابریکاتور و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۰) در مطالعات خود دریافتند که معنویت بر رضایتمندی کلی زندگی تاثیر می گذارد. معنویت شخصی به طور موثقی، رضایتمندی بیشتر از زندگی را پیش بینی می کند. همچنین به عنوان یک مکانیسم سازگاری ارزیابی می شود که به آنها کمک می کند که نسبت به کسانی که سطح تری از معنویت شخصی را دارا هستند، بهتر و آسان تر عوامل تنش زا را کنترل کنند. نتایج پژوهش ساندر و هوگای^{۱۱} (۲۰۰۳) در بررسی رابطه معنویت و رضایت از زندگی زنان آفریقایی آمریکایی نیز، نشان داد که زنان سطح تعصب مذهبی بالاتری نسبت به معنویت داشتند که همبستگی معنی داری با رضایت از زندگی داشت و معنویت به عنوان متغیری بود که در رضایت از زندگی زنان آفریقایی در میانسالان علیرغم، سن، درآمد و سطح تحصیلات، نقش داشت.

پژوهش بریل هرت^{۱۲} (۲۰۰۵) در بررسی رابطه معنویت و رضایت از زندگی افرادی که دچار آسیب نخاع شوکی بودند نشان داد که ارتباط مثبت و معنی داری بین رضایت از زندگی و فاکتورهای معنوی - روانشناختی ابزار کیفیت زندگی وجود دارد. معنویت یک جزء مهم در رضایت از زندگی بوده و عاملی است که می تواند رضایت از زندگی را تحت تاثیر قرار دهد. معنویت و هوش معنوی تکمیل کننده و معنا دهنده بخش های گوناگون زندگی انسان است و فرد را توانمند می سازد تا از تجربه های معنوی خود برای یافتن راه حل برای مشکلات و سختی های زندگی استفاده کند (ابراهیمی، ۱۳۹۰). بر این مبنا در این پژوهش قصد داریم به این پرسش پاسخ دهیم که آیا بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ رابطه آماری معناداری وجود دارد؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان می باشد که در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ در حال تحصیل بودند و با استناد به روابط گزارش روابط عمومی دانشگاه تعداد کل دانشجویان ۳۵۰۰ دانشجو می باشد که از این تعداد نمونه ای به تعداد ۱۵۰ نفر بصورت نمونه گیری غیر احتمالی درد سترس انتخاب شد. روش گردآوری اطلاعات بصورت کتابخانه ای و میدانی است و با استفاده از پرسشنامه های استاندارد به شرح زیر انجام شد. داده های گردآوری شده در نرم افزار spss20 وارد نموده به منظور تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا از آمار توصیفی شامل میانگین، میانه، نما، واریانس و سایر شاخص های آمار توصیفی از جمله جدول توزیع فراوانی و در سطح آمار استنباطی آزمون ضریب همبستگی پرسون و آزمون های تی و آنالیز واریانس استفاده شده است.

¹⁰ . Fabricatore & et. al

¹¹ . Sandra & Hughey

¹² . Brillhart

ابزار پژوهش

پرسشنامه هوش معنوی کینگ (SISRI): پرسشنامه هوش معنوی کینگ (SISRI) در سال ۲۰۰۸ توسط کینگ طراحی و ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۲۴ گویه برای ارزیابی تجارب معنوی میباشد و دارای چهار مقیاس شامل تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و توسعه حالت هشیاری می باشد. هر چه فرد نمره بالاتری در این پرسشنامه بگیرد دارای هوش معنوی بیشتری است. این پرسشنامه توسط حسن عبدالله زاده با همکاری مهدیه کشمیری و فاطمه عرب عامری در سال ۱۳۸۷ و پایایی و روایی بر اساس آلفای کرونباخ ۰.۸۰٪ و شیوه نمره گذاری پرسشنامه نیز در همان سال توسط گروه مذکور روی دانشجویان بدست آمده و هنجار یابی شده است (کریمی و رحیمی پور، ۱۳۹۳).

پرسشنامه رضایت از زندگی داینر و همکاران (SWLS): این مقیاس توسط دینر و همکاران در سال ۱۹۸۵ تهیه شده و دارای پنج عبارت میباشد که مؤلفه شناختی بهزیستی ذهنی را اندازه گیری می کند و میزان رضایت فرد را نسبت به هر کدام به و سیله یک مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً مخالف (نمره ۱) تا کاملاً موافق (۵) می سنجد. دینر و همکاران در سال ۱۹۸۵ ضریب همبستگی باز آزمایشی نمره های این مقیاس را در یک جمعیت ۱۷۶ نفری دانشجویان ۸۲٪ و ضریب الفای کرونباخ را ۰.۸۷٪ گزارش نموده اند. همچنین پایایی این مقیاس توسط بیانی و همکاران (۱۳۸۶)، با استفاده از رو آلفای کرونباخ ۰.۸۳٪ و بارو باز آزمایشی ۰.۶۳٪ به دست آمد (کریمی و رحیمی پور، ۱۳۹۳).

یافته ها

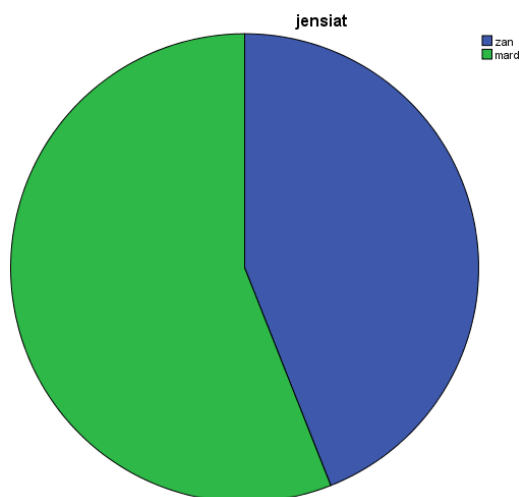
در این بخش به فراوانی و درصد ویژگی های جمعیت شناختی (جنسیت، وضعیت تاهل و میزان تحصیلات) افراد شرکت کننده در پژوهش پرداخته شده است. آمار توصیفی جنسیت افراد شرکت کننده در پژوهش به صورت جدول و نمودار شماره (۱) می باشد.

جدو(۱): توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۸۴	۵۶
زن	۶۶	۴۴
جمع	۱۵۰	۱۰۰

بر اساس جدول شماره یک تعداد دانشجویان ۱۵۰ نفر، تعداد دانشجوی (۵۶ درصد) مرد و تعداد دانشجوی (۴۴ درصد) بانوان هستند.

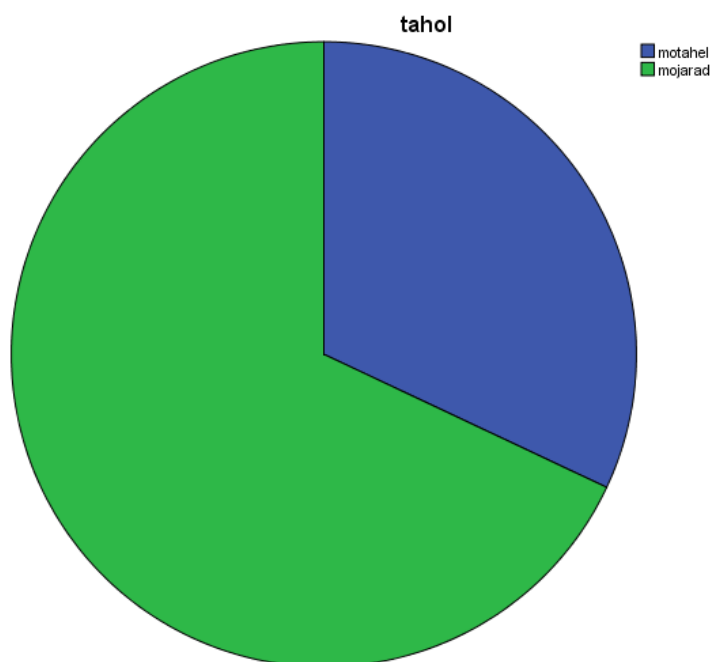
نمودار شماره (۱): توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت

آمار توصیفی وضعیت تاهل افراد شرکت کننده در پژوهش به صورت جدول و نمودار شماره (۲) می باشد.

جدول (۲): توزیع فراوانی نمونه بر وضعیت تاهل

تاهل	فراوانی	درصد
متاهل	۴۸	۳۲
مجرد	۱۰۲	۶۸
جمع	۱۵۰	۱۰۰

جدول شماره دوم، فراوانی مربوط به نمونه بر حسب وضعیت تاهل را نشان می دهد که در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بوکان، ۴۸ دانشجو (۳۲ درصد) متاهل و ۱۰۲ نفر (۶۸ درصد) مجرد هستند.

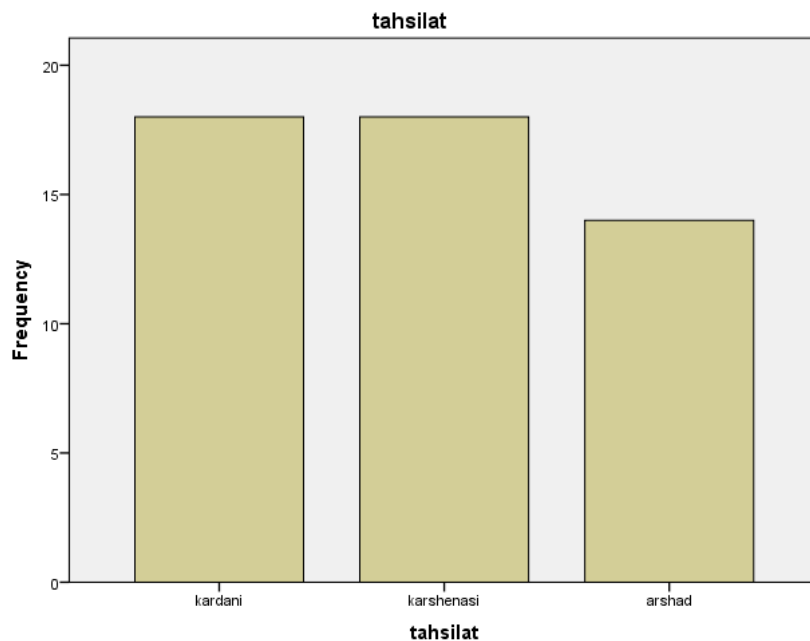
نمودار (۲): توزیع فراوانی نمونه بر حسب وضعیت تاهل

آمار توصیفی تحصیلات افراد شرکت کننده در پژوهش به صورت جدول شماره (۳) می باشد.

جدول (۳): توزیع فراوانی نمونه بر سطح تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
کاردانی	۵۴	۳۶
کارشناسی	۵۴	۳۶
کارشناسی ارشد	۴۲	۲۸
جمع	۱۵۰	۱۰۰

همانطور که در جدول شماره (۳) مشاهده می کنید فراوانی مربوط به نمونه بر حسب وضعیت تحصیلات را نشان می دهد که در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بوکان، ۵۴ دانشجو (۳۶ درصد) کاردانی، ۵۴ دانشجو (۳۶ درصد) کارشناسی، ۴۲ دانشجو (۲۸ درصد) کارشناسی ارشد بودند.

نمودار (۳): توزیع فراوانی بر حسب سطح تحصیلات

جدول (۴): رابطه هوش معنوی و رضایت از زندگی

ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۵
سطح معناداری	۰/۰۲
تعداد	۱۵۰

بر اساس جدول چهار می توان بیان کرد که سطح معناداری پایین تر از ۰/۰۵ می باشد ($\text{Sig} = ۰/۰۲$). بنابراین می توان گفت بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ همبستگی مثبت، مستقیم و رابطه آماری معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ رابطه آماری معناداری وجود دارد تایید می گردد.

جدول شماره (۵): میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت و تاهل و تحصیلات

سطح معناداری	آزمون (Anova -t test)
۰/۲۵	هوش معنوی بر حسب جنسیت
۰/۰۴	هوش معنوی بر حسب تاهل
۰/۲۸	هوش معنوی بر حسب تحصیلات

بر مبنای جدول شماره (۵)، میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت با سطح معناداری (sig = ۰/۲۵) و تاهل با سطح معناداری (sig = ۰/۰۴) و سطح تحصیلات با سطح معناداری (sig = ۰/۲۸) در میان دانشجویان دختر و پسر و مقاطع تحصیلی تفاوت آماری معناداری ندارد اما میزان هوش معنوی در میان دانشجویان مجرد و متاهل متفاوت بوده است و میانگین هوش معنوی متاهلین بیش از مجردین بوده است. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت و وضعیت تاهل، تحصیلات در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ متفاوت است تایید می شود.

جدول (۶): میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت و تاهل و تحصیلات

سطح معناداری	آزمون (Anova -t test)
۰/۰۰۹	رضایت از زندگی بر حسب جنسیت
۰/۴	رضایت از زندگی بر حسب تاهل
۰/۲۲	رضایت از زندگی بر حسب تحصیلات

بر مبنای جدول شماره (۶)، میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت با سطح معناداری (sig = ۰/۰۰۹) در میان دانشجویان دختر و پسر تفاوت آماری معناداری دارد اما میزان رضایت از زندگی بر حسب تاهل با سطح معناداری (sig = ۰/۴) و تحصیلات با سطح معناداری (sig = ۰/۲۲) متفاوت نبوده است. در نتیجه فرضیه میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت و وضعیت تاهل، تحصیلات در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ متفاوت است، تایید می شود.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی اول تحقیق بیان می دارد که بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ رابطه آماری معناداری وجود دارد. متغیر هوش معنوی و رضایت از زندگی در سطح متغیر فاصله ای بوده اند. برای سنجش رابطه بین آنها از همبستگی پیرسون استفاده شد.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که سطح معناداری پایین تر از ۰/۰۵ می باشد ($\text{Sig} = ۰/۰۲$). بنابراین می توان گفت بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ رابطه آماری معناداری وجود دارد نتیجه این فرضیه با تحقیقات ابراهیمی (۱۳۹۰) ظهوری (۱۳۹۰)، بنیانیان (۱۳۹۰)، نادری و همکاران (۱۳۸۸)، فابریکاتور و همکاران (۲۰۰۰) بریل هرت (۲۰۰۵) همسو و هماهنگ بوده است.

فرضیه های پژوهش بیان می دارد که میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت، تاهل و سطح تحصیلات در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ متفاوت است. متغیر هوش معنوی در سطح فاصله ای بوده و متغیرهای جنسیت و تاهل متغیرهای اسمی و متغیر سطح تحصیلات متغیر رتبه ای بوده اند. برای ارزیابی میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت و تاهل از آزمونی تی و برای سطح تحصیلات از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

میزان هوش معنوی بر حسب جنسیت با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۲۵$) و تاهل با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۰۴$) و سطح تحصیلات با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۲۸$) بوده که نشان می دهد میزان هوش معنوی در میان دختران مجردها و متاهلین متفاوت می باشد که با نتایج تحقیقات باقری و همکاران (۱۳۹۰)، رئیسی و همکاران (۱۳۹۲) همسو و هماهنگ بوده است. فرضیه های فرعی چهارم و پنجم و ششم بیان می دارد که میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت، تاهل و سطح تحصیلات در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ متفاوت است. متغیر رضایت از زندگی در سطح فاصله ای بوده و متغیرهای جنسیت و تاهل متغیرهای اسمی و متغیر سطح تحصیلات متغیر رتبه ای بوده اند. برای ارزیابی میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت و تاهل از آزمونی تی و برای سطح تحصیلات از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۰۰۹$) در میان دانشجویان دختر و پسر تفاوت آماری معناداری دارد اما میزان رضایت از زندگی بر حسب تاهل با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۴$) و تحصیلات با سطح معناداری ($\text{Sig} = ۰/۲۲$) متفاوت نبوده است. بر این مبنا تنها میزان رضایت از زندگی بر حسب جنسیت متفاوت است که با نتایج تحقیقات رئیسی و همکاران (۱۳۹۲) همسو بوده است.

از محدودیت های تحقیق میتوان به محدودیت های زمانی و عدم همکاری دانشجویان و همچنین ضعف منابع کتابخانه ای دانشگاه در حوزه کتب روانشناختی اشاره کرد.

به منظور بهبود تقویت هوش معنوی دانشجویان پیشنهاد میشود از کارشناسان مذهبی و سخنرانی های علمی-مذهبی استفاده نمود. رضایت از زندگی به عوامل متعدد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بستگی دارد. ولی در این برهه زمانی از مهم ترین دلایل رضایت زندگی در گرو مسایل اقتصادی و مادی دانشجویان می باشد. بر این مبنا می توان برای دانشجویان دوره

Arch

های کارآفرینی و دوره های فنی حرفه ای در دانشگاه برگزار نمود که دانشجویان تخصصی در حوزه اشتغال را نیز در کنار درس و دانشگاه کسب کنند و نگران آینده شغلی نباشند. می توان بیان کرد بخش عمده ای از مشکلات جوانان و دانشجویان حل خواهد شد و میزان رضایت آنها را فراهم خواهد کرد.

منابع

ابراهیمی، شهین (۱۳۹۰). رابطه هوش هیجانی و هوش معنوی با رضایت از زندگی در دانش آموزان تیز هوش دختر دبیرستانی شهر بیرجند، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائنات.

ابوالقاسمی، شهنام و وطن خواه، حمیدرضا (۱۳۸۷). روانشناسی هوش، تهران: انتشارات احسن ظهوری، سکینه (۱۳۹۰). مقایسه هوش معنوی و رضایت از زندگی در دانش آموزان شاهد و عادی، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران-مرکز

بنیانیان، لیلا (۱۳۹۰). بررسی رابطه هوش معنوی با میزان تاب آوری و رضایت از زندگی دانش آموزان دختر سوم دبیرستان مقطع ۵ تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه الزهراء، تهران.

باقری، فریبرز؛ اکبری زاده، فاطمه و حاتمی، حمیدرضا (۱۳۹۰)، رابطه شادکامی و هوش معنوی و متغیرهای دموگرافیک در بین پرستاران، فصلنامه طب جنوب، سال چهاردهم، شماره چهارم، ۲۵۶-۲۶۳.

باقری، معصومه؛ حسین زاده، علی، حیدری، سمیرا (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی موثر در رضایت از زندگی، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره بیست و سه، ۲۰۷-۱۸۰.

حق شناس، مرتضی؛ اکبری، سید آرش و صالحی، منصوره (۱۳۸۹)، بررسی رابطه هوش معنوی و سبک های دلبستگی دانشجویان، فصلنامه اخلاق پزشکی، سال چهارم، شماره چهارم، ۱۶۸-۱۸۱.

رئیس، مریم؛ حیدری، سعیده و عبدینی، زهرا (۱۳۹۲)، ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، فصلنامه آموزش در علوم پزشکی، دوره پنجم، شماره سیزدهم، ۴۳۱-۴۴۰.

ضمیری نژاد، سمیه، پیلتن، مریم و تبرایی، یاسر (۱۳۹۲)، پیش بینی شادکامی دانشجویان براساس هوش معنوی، مجله علوم پزشکی دانشگاه سبزوار، دوره دوم، شماره پنجم، ۷۳-۸۱.

غباری بناب، باقر، لواسانی، مسعود و محمودی، محمد رضا (۱۳۸۶). ساخت مقیاس هوش معنوی، دانشجویان روانشناسی، ۲۶۱-۲۷۸، ۹۰.

غباری بناب، باقر؛ سلیمی، محمد و نوری مقدم، ثنا (۱۳۸۶)، هوش معنوی، فصلنامه علمی اندیشه نوین دینی، سال سوم، شماره دهم، ۱۲۵-۱۴۷.

کریمی، اسحاق و رحیمی پور، محسن (۱۳۹۳). نقش واسطه گری هوش معنوی با بهزیستی روانشناختی و رضایت از زندگی در سالمندان شهرستان مهریز، فصلنامه علمی - پژوهشی طب توانبخشی، دوره سوم، شماره سوم، ۸۲-۷۲.

Arslan, C., Hamarta, E., & Uslu, M., (2010). The Relationship between Conflict Communication, Selfesteem and Life Satisfaction in University Students, Educational Research and Reviews, Vol. 5(01), pp. 031-034.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. Psychological Bulletin, 125, 276-302.

Extremera, N., & Fernandez, P. (2005). Perceived emotional Intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the trait meta- mood scale. *Personality and Individual Differences*, 39, 937-948.

Santos, E, Severo.(2006) Spiritual intelligence; What is spiritual intelligence? How it benefits a person?, . Skopun. Files. Wordpress.com.

Wolman,R.(2001).Thinking with your soul:Spiritual intelligence and why it matters.New York :Harmony.

Wong, C., □□Low, K. (2002), The effect of leader and follower emotion intelligence on performance and attitude, *Journal of the leader ship Quartely*,73, 243-274.

Gardner, J. & Oswald A. J. (2001), “What has been happening to the quality of workers lives in britian? ”, Wor. Wick University: Mimeo.

Brill hart ,B.(2005). A study of spirituality and life satisfaction among persons with spinal cord injury. *RehabilNurs*.30(1),pp:31-34. available on www.pubmed.com

Fabricatore, A; Handle, P & Fenzel, M.(2000). Personal spirituality as a moderator between stres- sors and subjective well – being. *Journal of Psycholog and Theology*, 28(3): 221-228.